

La littérature engagée.

Kokossore
Kassimou

Ióníné sáláɔ tóɔ.

Álámá sála Ióníné baá yéna wáláná baá yé na kpátákúsé bú ná fée bíina geémɔ mee dze. Náñe na kumó sála Ióníné ró. Lóníné sálatɔ bá ge ná bíina :dító bu yé ámá dító tú yé dzadzaá yá. Miné ló mó bu mesína dɛ dzuɔ bu yéto na bú bɔɔ telɔ ka yelé dɔ́ bɔ.

Káma lóo ríibase vú : Ióníné yelé dɔ́ fɛ́jí lɔlɔ fefétɔl, Ióníné yelé dɔ́fóníné tó, Ióníné teɔ́ fefétɔ.

Bɔɔ ló móɔ bu mesína dɛ yé dɔ́ dɔ́ɔ́ tɔ́níné na dɛ désí tu me.

Bu fée fée me móɔ baá tóɔ yé yá kpatáki yé yá wáláná tɔba. Báná kóro tɔ́níné fée fée bú ná baá kú tu bisína. Bɔɔ ló dɛ ná sɪ baá kúwá Ióníné ka lu ye.

Sée dɔ́ yé na wáláná tóúmɔre ñóhísí na bu yéto sóní sóní yé ná fɛ du ríiba ?

Bɔɔ dɛ ye :dɛ kpálá wáláná kɔ́yáa BAGO ;baá yé baa wáláná y e baá kɔna ñe kɔ́yáa ká me aléyambaá ró ye baá kóní kɔ́yáa ká me ró baá lé, ñuru taá dzú fúse me kaa le ró bɔ. Bú yélé tóto yéna kɔ́yáase sule ,tóto yé nyúñe, tóto yúku ríibase ndɔ́ ndɔ́ alɪ dɛ taá dzuɔ́ kakala bɔ.

AKASSI

Bassarou

Bagó sukúru tóɔ

Baagó sukúru yéto yé tóɔ kpataki ñkɔ kɔɔ dɛ súrú dɛ-tɪ ku mee yá. Doo me dɛ-atádzanónáa tá ye sukúrusé bɔ kaa yɔkɔ ná barɪ dza. Bu yelé áláma nsɪ yofósé koní kpasé fɛ ru. Ba-á búti ba-á sístɪ fɛ ru bá murásé. Bu te buru ló bɔ, ba-sukúru na ba tákarará mɔ́ɔsít na kaláto ló yá.

Búná wárí ba mɔ́ɔsí tákararásé ka tɔ́ñ alaáfɪya, faráto, múrá tóɔmóníñe sɪ me. Amá bu yé yá dɛ tá ye sukúru, dɛ táa dzuɔ́ ka kalá na dɛ mɪ bu me bu me bɔ. Bu yelé dɛ birisáse vú gbaágbá bu ká buu félé ná dɔ́.

bu mesí na dɛ bútina laákaarɪ ka dzuɔ́ sɪ kumelesɔɔ telɪ ; ñɔɔ bá melesí yá faádzé ñú ná melesí yá ɔ-tɪ káma ñɔɔ yé yá ɔ tá ye yofó tíwɔ sukúru ɔ-,ó yála ka ye bagó tíwɔ sukúru. Na dɛ dzuɔ́ sɪ baáni yé dzoóna ɔ-fɔlɔ yá. Bɔɔlɔ mó baani súrú ɔ-tɪ ó ge tákarará dzuɔ́to na dɛ li birisáse me na dɛ telɪ ná maadzɔ́ tá.

Miné nesíre me ló yofósé tutɔ́ñe ná sɪ sé bá kpína dɛ álangbetóba ná bábée la símína me nsɪ bá ró nbɔ. Doo mí bí álámíná yála ɔ-ó mɔ́ɔsɪ, ɔ-ó kalá ná ɔ-tíwɔ bɔɔ ó yálá ka ye ɔ-dúníya sɔ́kóre mee vú. káma ñuru tá ká sɪ ɔ tá ye dzɪmurúná bɔ. Ló bábée álámíná yé na ɔ-tíwɔ búu lá símína me ka kɪ na tíwɔ kuru me.

Bu yelé dji bo fele ná dji-bagó sukúru kaá du wulí yá dza mós bó.

AGRAM

djarama

Aláa yíko

Doo me aláa tana yíko nbéna dzá bó. Bí nsi ba deŋá takpékpésé me ba taá fé aláa tómo bó. Nbóláa loló tɔŋ áli kaa teli ló aláa sókó na batu yá nbóláa ró na batu. Bu yelé bu tá mú fé álúna nsi kurv we kuv valá dúníya me bó. Bu búti ka mú fé áláma nsi álúna tána kurv kaku bóre tómúre bó. Bu yelé aláa tá dji ba ti kurv me ró ka ki ba bóre tumaná dji bó.

Í ló símíre ka ge si bíya nbéla sukúru waana vévéde fé afaá na ataá. Buka baá dji aláa bóre tumaná ndi ndi, baá ba dji álúna sukúru, ba táná- í tamaá si ɔ-ɔ yála kaye ké kala símíname bó.

Amá faádzé buwe buú beŋti sóóni sóóni aláa na nbóláa feé lá sukúru. Na miné feé bóre tumaná téŋ álúna ka ki nbéna.

Kós dji gé yá faádzé ye si bá fé aláa yíko na aye na bá ró yálá bá ye baá yé nsi nbélaá na bú fosi dji feé.

GROSSO

Olowodjaé

Bíya tútubiíba gbós lánatu.

Bíya tútubiíba gbós lánato yé kpíne daɔanbo wá. Béló : bíya tútubiíba gbós lánato búti na tóto awári yá. Bíya bá taá yúku kaye sukúru na bá ka burí fé dji buru sé bó ló ba taá doli tumáná. Tóto ká kpákpáráse lolowa anbé kaa ten kpákpáráse sí, tóto sálato dzuye, Béló tóto taá yéna karákisé ló ba taá yéna dzumura bó.

Bú fé bíya baá baa laana titiŋe waála. Nsi nbéla mós ba kpákpáráse (ɔgásé) fé be dji to niŋe bá antú bá antú baá dji na bá yálá bá ye tómúre, ɔs sálímó yé yá bu tá dji ge ló bu tá buli dzu tunváre abéé meleŋto áli bú kaá burisi símó fé bari.

Bíya aláa bá ná baá lána abawásé dze. Ba abawá tómúre me baa dji ba baá dji amá bá ké té baá dji ; Baá tina tómúre minéé áli kú kaa yú. Ílímó kpína ba kpákpáráse ge fé be nbóláa ka le bíina ádetúba la nbéla dzá kaa fisa bá dónabe koó.

Bu yelé baá yé fúsé seé yé yá si tá ye ná bá soólito ,ka lulu bíya bú na bá tá dji bíya atána bó alí bari lísi fúse sí bari siwu ná si.

Búna feé yé bíya kumesó ya kama bíya tana djiŋe kari ló ba djiŋto teli bó.

Bu yelé dúníya feé kpála símína baá dzó fě bíya. Ba dǔ aláma baá gé ya bíya bá ló na ɲuru bɔ kaa meli bé ka laná gbó. Bí ɲuru meli vuúna ɲó yé yá ɔ ta tala bíɲse saláa dǐkpeere baá samí- ɪ ka bara ka kóró- ɪ bíina.

Bú ná feé fě n-atá, n-atán n-afá bíya na tótɔ waála yá.

Bá aní ge ná ASAGBA vú ɲó ba yá si kɔnbé ló ɔ we bilibéɲɲe me bɔ́ bá sáɲ ɲá-í na bíya tótubíba ló, ɔ lá bu sáráka yá.

ONOTI

Djouwere

Láńbá sɔ́ntɔ.

Đókítase ná si aláma taá kpá baá kóna ba bíya láńbá sɔ́ntɔ bɔ́, baá tɔ́ si láńbá sɔ́ntɔ dǔ bíya tunvána yá. Bu yelé bá tá kpá bá laná bá bíya láńbá sɔ́ntɔ bɔ́. bu yelé dǔkíta kpákpáráa lá kaa ná dzoóna ló ba yá takpékpé bénka kulóme.

Đókíta mɔ́sí faawí si láńbá sɔ́ntɔ dǔsi ma bíya tunváná n dɲ-n dɲ yá. Kolokólo meé baá beresí láńbá sɔ́ntɔ fě vuúna. N ń yé láńbá fě vuúna n-ń túlá áli vuúna ka yúkú biɲse sunú.

Vuúna ɲó baá sɔ́ɲá láńbá yéna alaáfíya yá, ɔ taá váɲ faala faala bɔ́ :bú fosi afaá.

Bú ná wárí dǔkítase baá kilisí bóóna me kpína ka tɔ́ fě aláma kpína. Ló ɔ kpína si bá lísi aláma barɪ tótɔ me baá kpína dǔkíta me, búna baá kilisí baá tɔ́ fě aláma láńbá sɔ́ntɔ tómo.

Bú dǔkíta kúri na si faádzé bí alóna we fúwa ló ɔ beresí mésítɔ ɔ bálú ye ɔ-ó

sí ɪ dǔkíta ; na bí ɔ kaá lɪlɪ nbéna ye ɔ- ɔ gé si ɔ-alú lána vuúna láńbáa na bú kpína bá feé.